

SPRIEVODCA NÁUČNÝM CHODNÍKOM SLANÁ VODA — BABIA HORA

Vážení návštevníci,

srdečne Vás vítame na náučnom chodníku,
ktorý Vás prevedie prírodou Babej hory.

Tento náučný chodník bol vybudovaný v roku 1985
a v rokoch 2010 až 2015 bol zrekonštruovaný Štátnou
ochranou prírody Slovenskej republiky, Správou Chránenej
krajinnej oblasti Horná Orava. Rekonštrukcia náučného
chodníka bola spolufinancovaná z projektu „Zlepšenie
informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti
o územiach NATURA 2000 v CHKO Horná Orava“.

Či ste si už prišli oddýchnuť od každodenného zhonu,
pokochať sa krásou prírody alebo „lámete“ turistické
rekordy, veríme, že budete okolitú prírodu rešpektovať
a správať sa ako „dobře vychovaný milovník hôr“.

Nezabúdajte, že nasledujúce generácie budú môcť
obdivovať len to, čo dnes nezničíme.

Správajte sa k našej prírode tak, ako by ste si ju
požičali od vlastných detí. Dúfame, že pobyt
v krásnej oravskej prírode Vám pomôže pookriať
na tele i na duši. Tešíme sa na ďalšiu
návštevu.

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O NÁUČNOM CHODNÍKU

Kraj: Žilinský

Okres: Námestovo

Katastrálne územie: Oravská Polhora, Rabčice

Východisko: chata Slaná voda – informačné centrum

Trasa: chata Slaná voda – Vonžovec – Hviezdoslavova horáraň (Podvršie) – Lávky – Šťaviny – Babia hora

Dĺžka: 10,2 km

Prevýšenie: 980 m (najnižšie miesto: za odbočkou na Hviezdoslavovu aleju – 745 m n. m., najvyššie miesto: vrchol Babej hory – 1 725 m n. m.)

Čas prechodu: 4 hod.

Počet zastávok: 13

Zameranie chodníka: prírodovedný, ochranársky, kultúrno – historický

Typ chodníka: samoobslužný, lineárny, peší, letný

Náročnosť terénu: stredne náročný

Rok otvorenia, garant: 1985, (rekonštrukcia v rokoch 2010 - 2015), Štátna ochrana prírody SR, Správa Chránenej krajinskej oblasti Horná Orava

Prístup: najbližšia zastávka SAD Oravská Polhora, Jednota; od zastávky vedie asfaltová štátna cesta na začiatok NCH pri chate Slaná voda (2,6 km)

Kontakt: Správa Chránenej krajinskej oblasti Horná Orava, Bernolákova 408, 02901 Námestovo, tel.: 043 55 22 466, E-mail: chkoho@sopsr.sk

ZASTÁVKA Č. 1 – VSTUP

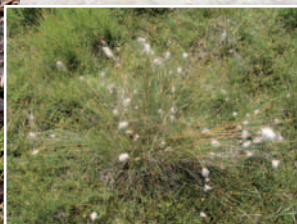
Náučný chodník začína pri chate Slaná voda. Je to známe turistické miesto, ktoré sa nachádza pod úpäťm Babej hory v horskom prostredí vzdialené cca 3 km od obce Oravská Polhora. Od chaty Slaná voda vedú značené turistické chodníky na Babiú horu a turistický prechod do Poľska. Lokalita je súčasťou Chránenej krajiny oblasti Horná Orava. Zasahuje do geomorfologických celkov Oravské Beskydy, Podbeskydská brázda, Podbeskydská vrchovina, Kysucká vrchovina, Oravská kotlina a Oravská Magura, do okresov Dolný Kubín, Námestovo a Tvrdošín. Vyhlásená bola v roku 1979 a má rozlohu 587,4 km². Nachádza sa v najsevernejšej časti Slovenska, kde najväčšiu plochu zaberajú flyšové pohoria s flyšovými horninami (pieskovce, ílovce). Viac sa o CHKO Horná Orava dozvieme z náučnej tabule.

Slaná Voda je aj miesto niekdajších kúpeľov, keďže sa tu nachádzajú minerálne, hlavne jódo – brómové pramene. Pramene slanej vody boli známe už v 16. storočí. Od miesta bývalých kúpeľov sa vydávame po asfaltovej ceste na sever k ďalšej zastávke.

ZASTÁVKA Č. 2 – SVET RAŠELINÍSK

Od prvej zastávky prechádzame ku rašelinisku Slaná voda. Cestou je odbočka doprava na Hviezdoslavovu alej, ktorou sa dá priamo dostať na zastávku č. 6 nášho náučného chodníka. My sa však vydávame rovno v smere na Vonžovec. Prechádzame cez most, ktorým prekonávame rovnomenný potok. Tu sa nachádza zastávka č. 2 a zároveň vstupná brána na povalový chodník rašeliniska Slaná voda. Rašeliniská patria k najohrozenejším ekosystémom nielen na Slovensku, ale aj vo svete. Rašelinisko je druh ekosystému na trvalo zamokrených stanovištiach, v ktorom sa v podmienkach obmedzeného prístupu kyslíka hromadia odumreté organické zvyšky v rôznom stupni rozkladu, čím vzniká rašelina.

Jedným z najzachovalejších rašelinísk na Slovensku je aj rašelinisko Slaná voda. ►

ZASTÁVKA Č. 3 – FLÓRA RAŠELINÍSK

Po povalovom chodníku ideme priamo po rašelinisku a dostávame sa k zastávke č. 3. Po ceste povalovým chodníkom môžeme vidieť priamo v rašelinisku malé informačné tabuľky, ktoré poukazujú na zvláštnosti a druhy rašeliniska. Na zastávke č. 3 je vybudovaná drevená terasa so stolom a lavicami, kde si môžeme odýchnuť. Na náučnej tabuli sa dozvieme viac o flóre rašeliniska.

Rašelinisko Slaná voda patrí medzi floristicky najzaujímavejšie lokality Oravy. Pokladáme ho za postglaciálny relikť z konca posledného zaľadnenia. V tom období chladné ľadové obdobie vystriedalo atlantické a subatlantické obdobie, vyznačujúce sa teplým a vlhkým podnebím, priaznivým pre tvorbu rašeliny. Tieto podmienky mali významný vplyv na vznik špecifickej flóry. Pre rašelinisko je charakteristický výskyt machov rašeliníkov (*rad Sphagnales*).

ZASTÁVKA Č. 4 – FAUNA RAŠELINÍSK

Povalovým chodníkom pokračujeme popri lesnej časti rašeliniska. Podobne, ako na predchádzajúcej zastávke, si tu môžeme oddýchnuť na terase so stolom a lavičkami a popritom sa niečo dozvieme o faune rašelinísk.

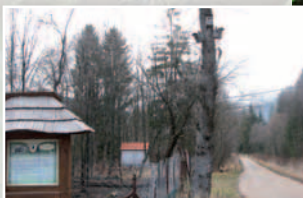
Na oravských rašeliniskách bolo zistených 32 druhov vážok. K najznámejším patria vážky rodu

Leucorrhinia. Špecifickým mikroklimatickým a vegetačným podmienkam sa prispôsobili a zachovali jedinečné spoločenstvá živočíchov. Po oboznámení sa s faunou rašelinísk opúšťame povalový chodník a smerujeme ďalej po lesnej spevnenej ceste na Vonžovec.

ZASTÁVKA Č. 5 – NATURA 2000

Po ceste od povalového chodníka míňame oplotenú oboru, v ktorej miestni poľovníci chovajú diviaky. Po približne 100 m sa po ľavej strane pripája panelová cesta, ktorá vedie k vrtu. Vrt bol vytvorený v rokoch 1986 – 1988 v snahe oživiť na Slanej vode kúpeľnú tradíciu. Výskumný vrt ukázal, že ide o veľmi mineralizovanú vodu teploty okolo 47 °C s vysokým obsahom jódu a brómu. Zdroj má výdatnosť okolo 6 l/s. Vrt je uzavretý v drevenom objekte a je zaplombovaný. Jeho hĺbka je 2 417 m. Od vrtu sa dostávame na rázcestie Vonžovec 784 m. n. m. Od rázcestia je možné sa vydať na Malú Babiu horu alebo Kohútovou dolinou na Polhorskú púlu.

Na náučnej tabuli tejto zastávky sa dozvedáme viac o tom, čo to je Natura 2000. Táto symbolizuje

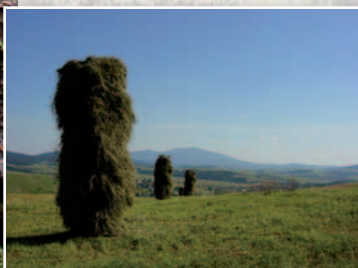

ochranu prírodných hodnôt Európskej únie. Hlavným cieľom je zachovanie prírodného dedičstva významného

nielen pre príslušný členský štát, ale hlavne pre Európsku úniu ako celok. Predstavuje sústavu chránených území európskeho významu vyhlásených na ochranu biotopov, živočíchov a rastlín, ktoré sú na území členských štátov EÚ vzácné alebo ohrozené.

ZASTÁVKA Č. 6 – VYUŽÍVANIE PRÍRODY BABEJ HORY V MINULOSTI A DNES

Od zastávky na Vonžovci sa vydávame na východ. Na ľavej strane môžeme vidieť kalamitisko na lokalite Paseky, ktoré je dôsledkom veternej smršte z roku 2002. Po pravej strane je Rabčická hoľa, kde sa pasú ovce. Aj z toho dôvodu je ďalšia zastávka pri rampe lesnej cesty venovaná téme salašníctva.

ZASTÁVKA Č. 7 – KULTÚRNE DEDIČSTVO BABEJ HORY

Od zastávky č. 6 sa poberáme cez lesné pásmo a most cez rieku Bystrá na zastávku pri Hviezdoslavovej hájovni na Rovniach. Pavol Országh Hviezdoslav prežil všetky svoje tvorivé roky na Orave a hájovňa pod Babou horou bola častým miestom oddychu počas jeho výletov do prírody. V krásnej oravskej prírode nachádzal inšpiráciu pre svoje diela. Expozícia Hviezdoslavovej Hájnikovej ženy je prvým skutočným literárnym múzeom na Slovensku, venovaným dielu básnika, ktoré bolo otvorené v roku 1979. Pôvodná hájovňa, ktorú navštevoval P. O. Hviezdoslav, vyhorela v roku 1912, až potom bola postavená súčasná budova. V roku 1904 sa v tejto hájovni narodil významný slovenský prozaik Milo Urban, autor románu Živý bič a mnohých ďalších významných diel. Jemu je venovaná ďalšia časť expozície v susednom objekte.

ZASTÁVKA Č. 8 – HOSPODÁRENIE V LESE

Od zastávky č. 7 sa vydávame popri lesnej zväžnici do lesov Babej hory. Tieto lesy patria do zóny C územia Chránenej krajiny Horná Orava, kde platí 3. stupeň územnej ochrany v zmysle Zákona o ochrane prírody a krajiny. Po prekonaní dreveného mostíka cez rieku Bystrá sa dostávame na zastávku č. 8. Je to lokalita s názvom Lávky. Od tejto zastávky začína zóna B so 4. stupňom územnej ochrany. Územie nadväzuje na zónu A, ktorá je územím s najvyšším 5. stupňom územnej ochrany. Zóna B tvorí jej ochranné pásmo. Cieľom vyhlásenia A zóny je zabezpečenie ochrany horských smrekových lesov.

ZASTÁVKA Č. 9 – PRALESY

Nachádzame sa na lokalite Šťaviny. Názov lokality sa viaže na rastlinu štiav alpínsky (*Rumex alpinum*), ktorý sa tu rozšíril v dôsledku pasenia hospodárskych zvierat v minulosti. V dôsledku tejto činnosti tu okrem vypaľovania a klčovania kosodreviny do-

šlo k prehnojeniu a následne k rozšíreniu nepôvodných rudérálnych spoločenstiev. Na zastávke je altánok s lavičkami a rozhľadňou, kde sa môžeme pokochať výhľadom na Oravu.

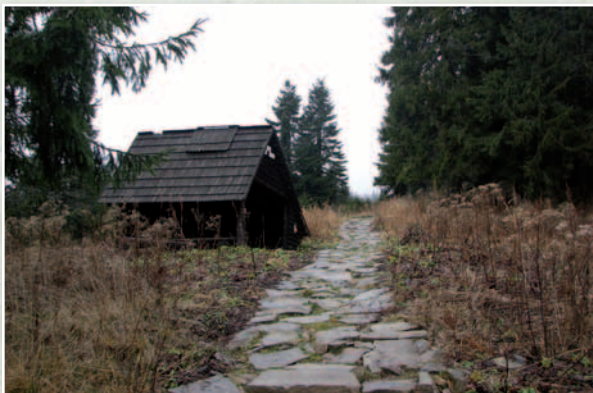
Približne 300 m od zastávky na Šťavinách v lesnej časti

začína hranica A zóny Babia hora. Je tu náučná tabuľa venovaná pralesom. Tieto lesy, nachádzajúce sa už v rezervácii, patria k najzachovalejším lesným ekosystémom v rámci CHKO Horná Orava. Aj z tohto dôvodu bolo toto územie zaradené do najprísnejšie chránenej A zóny a zároveň je územím európskeho významu SKUEV0189 Babia hora. Ochrana pralesov na najvyššom vrchu Oravských Beskýd sa datuje od roku 1926, kedy tu bola vyhlásená rezervácia „Kotlina pod Babou horou“. Priemerný vek porastov sa pohybuje od 160 do 205 rokov. V súčasnosti je vývoj porastov na pomerne veľkých plochách dynamický v dôsledku prírodných disturbancií (vietor, podkôrny hmyz).

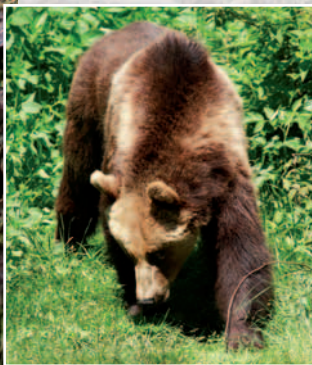

ZASTÁVKA Č. 10 – FAUNA BABEJ HORY

Z lesa na Šťavínách vychádzame na menšiu holinu, ktorej spodná časť je porastená štiavom. Tu sa nachádza aj turistický prístrešok, kde sa môžeme schovať pred nepriazňou počasia. Stúpaním od prístrešku sa dostávame na zastávku A10.

Lesné porasty Babej hory sú významným útočiskom vzácnych a ohrozených druhov živočíchov montánneho karpatského lesa. Bolo tu zistených 210 druhov stavovcov, z toho 49 cicavcov, 138 vtákov, 12 obojživelníkov, 6 plazov a 5 druhov rýb. Z bezstavovcov je na Babej hore známych približne 3 600 druhov. Pozoruhodný najmä pre výskum je výskyt približne 150 druhov pavúkov. Zo živočíšnych druhov sú tu európsky významné druhy veľkých šeliem – medveď hnedý (*Ursus arctos*), vlk obyčajný (*Canis lupus*), či rys ostrovid (*Lynx lynx*). Vysokohorské lúky v alpínskom a subalpínskom stupni sú životným priestorom pre tetra holniaka (*Lyrurus tetrix*). Lesné porasty a staré lesy sú zase domovom vzácného hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*). V skalnatých sutinách nad hornou hranicou lesa žije endemický druh Karpát hraboš tatranský (*Microtus tatricus*).

ZASTÁVKA Č. 11 – FLÓRA BABEJ HORY

Z lesov Babej hory postupujeme na lúky subalpínskeho stupňa. Zastávka č. 11 sa nazýva aj „Pri Studničke“, keďže jej súčasťou je upravená studnička s priesračnou, ľadovou osviežujúcou vodou.

Zastávka je venovaná rastlinstvu Babej hory, ktorá patrí medzi najcennejšie botanické územia Slovenska. Nachádza sa tu pestrá paleta rastlín lesov, lúk, holí, skál a pramenísk. Podľa doterajších výsledkov flóru tvorí až 750 druhov vyšších rastlín a okolo 200 druhov machov. Približne 50 z nich je ohrozených a chránených. V rámci vegetačného členenia rozlišujeme v masíve Babej hory 5 zonálnych stupňov: podhorský, nižší horský, vyšší horský, subalpínsky a alpínsky. Na vrchole Babej hory sa vyvinul, ako na jedinom mieste na Slovensku na flyšovom podloží, alpínsky vegetačný stupeň. Z plavúňov spomeňme jedovatý chvostík jedľovitý (*Huperzia selago*), ďalej plavúň zaplavovaný (*Lycopodium inundatum*), plavúnik alpský (*Diphasiastrum alpinum*) a jelení jazyk (*Phyllitis scolopendrium*). V okolí skalných sutín sa miestami objavuje chránený horec bodkovaný (*Gentiana punctata*).

Azda najvýznamnejší botanický druh Babej hory, ktorý nesie aj jej meno, rastie tesne pod jej vrcholom. Je to rožec alpínsky babiohoriský (*Cerastium alpinum subsp. babiogorense*), ktorý tu má jediný výskyt na Slovensku.

ZASTÁVKA Č. 12 – NEŽIVÁ PRÍRODA BABEJ HORY

Po občerstvení smerujeme k predposlednej zastávke nášho chodníka. Nachádza sa v skalných sutinách na hranici s Poľskom. Za jasného počasia môžeme z tejto zastávky pozorovať od juhozápadu sa tiahnuce Oravské Beskydy, pod nimi je zníženina Podbeskydskej brázdy, ďalej znížené i vyvýšené časti reliéfu Podbeskydskej vrchoviny, Oravsko – nowotargskú kotlinu so zrkadliacou sa plochou Oravskej priehrady, za ňou je Oravská Magura a v diaľke horský hrebeň Východných, Západných i Nízkyh Tatier, Chočských vrchov, Veľkej a Malej Fatry. Horský masív Babej hory patrí geologicky k jednotke nazvanej flyšové pásmo, ktorého podložie tvoria až niekoľko tisíc metrov hrubé sledy pravidelne sa striedajúcich pieskovcov a ílovcov. Môžeme pozorovať aj niektoré špecifické geologické procesy založené na fázovej premene vody v horninách a pôdach podmieňujúce vznik niektorých morfológických tvarov, ako napr. mrazovým zvetrávaním vzniknuté kamenné moria, mrazové zruby, polygonálne pôdy, regelačné (mrazom vzniknuté) trhliny a stupne.

Geologickou zaujímavosťou Babej hory je výskyt pseudokrasových jaskýň, ktoré vznikli vplyvom gravitačných svahových deformácií a pohybov. Na Babej hore bolo doteraz objavených 7 jaskýň (6 na Malej Babej hore a 1 na Babej hore).

ZASTÁVKA Č. 13

– BABIA HORA KRÁĽOVNÁ BESKÝD

Po dlhej a náročnej trase sa dostávame na samotný vrchol Babej hory vo výške 1 725 m n. m. Babia hora so svojou výškou zaraďuje Oravské Beskydy na tretie miesto medzi najvyššími pohoriami na Slovensku, hneď po Tatrách a Nízkych Tatrách. Najvyšší vrchol v Západných Beskydách na slovensko – poľskej hranici je nazývaný aj Kráľovná Beskýd. Štít Babej hory po poľsky nazývaný aj Diabolský (Diabłak) je známy krásnymi východmi a západmi slnka, ale tiež prudkými zmenami počasia.

Na vrchole je zachovaný kamenný stĺp (z r. 1876) postavený na počesť 70. výročia výstupu arcikniežaťa Jozefa Habsburgského na Babiú horu. Azda k najznámejším turistom, ktorý vystúpil na vrchol Babej hory, patrí pápež Ján Pavol II. V mladosti ako aktívny turista ju viackrát navštívil a osobitný vzťah k nej dokladuje aj prelet vrtuľníkom, ktorý 3 krát obletel ponad Babiú horu v roku 1997 pri jeho pápežskej návšteve Poľska.

Výstupy na Babiú horu sú nielen turisticko-rekreačnou aktivitou, ale stávajú sa aj tradíciou. Prekrásna je tradícia slovenských a poľských turistov, ktorí sa stretávajú na novoročných výstupoch, spievajú vianočné piesne a prajú si všetko najlepšie do ďalšieho roka. Tak ako sa traduje, že každý Slovák by mal vystúpiť na Kriváň, tak každý Oravčan by mal vystúpiť na Babiú horu, keďže tento štít je jedným zo symbolov Oravy.

PRZEWODNIK ŚCIEŻKI DYDAKTYCZNEJ SLANÁ VODA — BABIA HORA

Szanowni Państwo,

serdecznie witamy na ścieżce dydaktycznej, która prowadzi przez przyrodnicze zakątki Babiej Góry. Ta ścieżka dydaktyczna powstała w roku 1985, a w latach 2010-2014 została zrekonstruowana z inicjatywy Państwowej Ochrony Środowiska Republiki Słowackiej, Administracji Chronionego Obszaru Krajobrazu Górna Orawa. (CHKO)

Powodem rekonstrukcji ścieżki dydaktycznej był projekt „Poprawa wiedzy i świadomości ekologicznej społeczeństwa na obszarze Natura 2000 w CHKO Górnej Orawy”. Obojętne, czy chcesz odpocząć od codziennej rutyny, cieszyć się pięknem natury, czy „pobić” swoje rekordy turystyczne, mamy nadzieję, że będziesz szanować otaczającą przyrodę i zachowywać się jak „dobrze wychowany miłośnik gór”.

Pamiętaj, że przyszłe pokolenia będą mogły podziwiać tylko to, czego dziś nie zniszczymy. Traktujmy naszą przyrodę, jak gdybyśmy pożyczali ją od własnych dzieci.

Mamy nadzieję, że pobyt na łonie pięknej orawskiej przyrody, pomoże wzmocnić ciało i duszę. Zapraszamy.

PODSTAWOWE INFORMACJE O ŚCIEŻCE DYDAKTYCZNEJ

Kraj: Žyľiňski

Powiat: Námestovo

Teren katastralny: Oravská Polhora, Rabčice

Punkt wyjściowy: schronisko Slaná voda – punkt informacji

Trasa: schronisko Slaná voda – Vonžovec – Gajówka
Hviezdoslava (Podvršie) – Lávky – Šťaviny – Babia Góra

Długość: 10,2 km

Różnica wysokości: 980 m (najniższe miejsce: za skrzyżowaniem na Aleję Hviezdoslava – 745 m n.p.m., najwyższe miejsce: szczyt Babiej Góry – 1 725 m n. p. m.)

Czas przejścia: 4 godziny

Ilość stacji: 13

Przeznaczenie ścieżki: edukacja przyrodnicza, ochrona, kulturowo - historyczny

Rodzaj ścieżki: samoobsługowa, linearna, piesza, leśna

Rodzaj trasy: średnio wymagająca

Rok otwarcia, gwarant: 1985 (przebudowa w latach 2010-2015), Państwowa Ochrona Środowiska Republiki Słowackiej, Administracja Parku Krajobrazowego Górna Orawa

Dostęp: najbliższy przystanek autobusowy SAD Oravská Polhora; od przystanku prowadzi droga krajowa asfaltowa na początek ścieżki dydaktycznej przy schronisku Slaná voda (2,6 km)

Kontakt: Administracja Obszaru Chronionego Krajobrazu Górna Orawa, Bernolákova 408, 02901 Námestovo, tel.: 043 55 22 466

STACJA NR 1 – WEJSCIE

Ścieżka dydaktyczna rozpoczyna się przy schronisku Slaná voda. Jest to znane miejsce turystyczne, które znajduje się pod Babią Górą w górskim środowisku, oddalone ok. 3 km od Oravskiej Polhory. Od schroniska Slaná voda prowadzą oznaczone szlaki turystyczne na Babią Górę i przejście turystyczne do Polski. Babia Góra wchodzi w skład Obszaru Chronionego Horná Orava, który jest jednym z 14 chronionych obszarów krajobrazowych na Słowacji. Obejmuje tereny geomorfologicznych jednostek Pogórze Podbeskidzkie, Podbeskidzka Bruzda Beskidy Orawskie (Zachodnie), Kotlina Orawska i Magura Orawska, do powiatów Dolný Kubín, Námestovo i Twardoszyn. Utworzona w roku 1979 faktycznie ma przestrzeń 58 738 ha. Znajduje się w najbardziej na północ wysuniętej części Słowacji, gdzie największą powierzchnię zajmuje pogórze fliszowe ze skałami fliszowymi (piaskowce, iłocwce). Więcej o CHKO Górna

Orawa dowiemy się z tablicy dydaktycznej.

Slaná voda była niegdyś uzdrowiskiem, ponieważ na jej terenie znajdują się źródła mineralne, głównie jodowo-bromowe. Źródła Slanej wody były znane już w XVI wieku. Od miejsca byłego uzdrowiska idziemy asfaltową drogą na północ do kolejnej stacji.

STACJA NR 2 – ŚWIAT TORFOWISK

Od pierwszej stacji przechodzimy do torfowiska Slaná voda. Droga zakręca w prawo na Aleję Hviezdoslava, którą możemy dostać się bezpośrednio na stację nr 6. ścieżki dydaktycznej. My jednak udamy się prosto w kierunku na Vonžovec. Przechodzimy przez potok po moście. Tu znajduje się stacja nr 2 i zarówno brama wejściowa do pomostu ścieżki torfowiska Slaná voda. Torfowiska są jednym z najbardziej zagrożonych ekosystemów, nie tylko na Słowacji, ale również na świecie. Torfowisko jest trwale podmokłym rodzajem ekosystemu, gdzie w warunkach ograniczonego dostępu tlenu gromadzą się obumarłe pozostałości organiczne w różnym stopniu rozkładu, w wyniku czego powstaje torf.

Jednym z najbardziej zachowanych torfowisk na Słowacji jest torfowisko Slaná voda. ►

STACJA NR 3 – FLORA TORFOWISK

Ścieżka prowadzi bezpośrednio po torfowisku i docieramy do stacji nr 3. Podróżując ścieżką możemy bezpośrednio zobaczyć na torfowisku małe tablice informacyjne, które wskazują na osobliwości i gatunki torfowiska. Na stacji nr 3 jest wybudowany drewniany taras ze stołem i ławkami, gdzie możemy sobie odpocząć. Z tablicy dydaktycznej dowiemy się więcej o florze torfowiska.

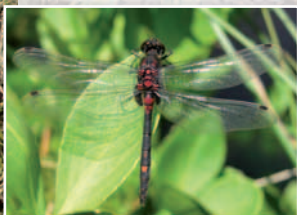

Torfowisko Slaná voda należy do najciekawszych turystycznie miejsc na Orawie. Uznajemy je za poglądny relikw z końca ostatniego zlodowacenia. W tym okresie chłodny okres lodowy przeplatał się z okresem atlantyckim i subatlantyckim, charakteryzującymi się ciepłym i wilgotnym klimatem, sprzyjającym tworzeniu się torfowisk. Te warunki mają znaczący wpływ na powstanie specyficznej flory. Dla torfowisk charakterystyczne jest występowanie mchów torfowców (rzód *Sphagnales*).

STACJA NR 4 – FAUNA TORFOWISK

Po podwyższonym podejściu kontynuujemy trasę obok leśnej części torfowiska. Podobnie, jak na poprzedniej stacji, możemy odpocząć na tarasie ze stołem i ławkami i dowiedzieć się nieco o faunie torfowisk.

Na Orawie na torfowiskach stwierdzono obecność 32 gatunków ważek.

Do najbardziej znanych należą ważki z rodziny Leucorrhinia. Do specyficznych warunków mikroklimatycznych i warunków wegetacji przystosowały się wyjątkowe gatunki zwierząt. Po zapoznaniu się z fauną torfowisk udajemy się dalej po leśnej utwardzonej drodze do Vonžoveca.

STACJA NR 5 – NATURA 2000

Po drodze z podwyższonego podestu mijamy ogrodzoną zagrodę.

Po mniej więcej 100 m po lewej stronie pojawia się droga płytowa, która prowadzi do odwiertu. Odwiert wykonano w latach 1986-1988, w celu ożywienia tradycji uzdrowskiej Slanej vody.

Odwiert próbny wykazał, że jest to wysoce zmineralizowana woda o temperaturze ok. 47°C oraz wysokiej zawartości jodu i bromu. Źródło ma wydajność ok. 6l/s.

Jest ono zamknięte w drewnianym obiekcie i zaplombowane. Jego głębokość to 2417 m. Od odwiertu dostajemy się na rozdroże Vonžovec 784 m. n.p.m. Od skrzyżowania, możliwe jest wejście na Małą Babią Górę lub Doliny Koguciej na Polhorską Pilę.

Z tej tablicy edukacyjnej dowiemy się więcej o tym, czym jest Natura 2000. Natura 2000 symbolizuje ochronę wartości

przyrodniczych Unii Europejskiej. Głównym celem jest zachowanie wyjątkowego dziedzictwa przyrodniczego nie tylko dla danego państwa członkowskiego, ale dla Unii Europejskiej, jako całości.

Reprezentuje system specjalnych obszarów ochrony, zgłoszonych do ochrony biotopów, fauny i flory, które na terytorium państw członkowskich UE są rzadkie lub zagrożone.

STACJA NR 6 – WYKORZYSTYWANIE PRZYRODY BABIEJ GÓRY W PRZESZŁOŚCI I DZISIAJ

Od stacji na Vonžovcu udajemy się na wschód. Po lewej stronie widzimy miejsce katastrofy Paseky, które jest konsekwencją trąby powietrznej z 2002. Po prawej stronie jest Rabčická hoľa, gdzie pasą się owce. Także dlatego, następna stacja przy rampie drogi leśnej poświęcona jest tematowi bacoček

STACJA NR 7 – DZIEDZICTWO KULTURALNE BABIEJ GÓRY

Od stacji nr 6 podążamy przez pas lasu i most na rzece Bystrá na stacji przy gajówce Hviezdoslava na Równi. Pavol Országh Hviezdoslav spędził wszystkie swoje lata twórcze na Orawie a gajówka pod Babią Górą była częstym miejscem relaksu podczas jego wycieczek na łono przyrody. W pięknej scenerii orawskiej przyrody znajdował inspirację dla swoich dzieł. Ekspozycja Hájniová žena („Żona gajowego”) Hviezdoslava jest pierwszym prawdziwym muzeum literackim na Słowacji, poświęconym twórczości poety, które otworzono w roku 1979. Pierwotna gajówka, którą odwiedzał P. O. Hviezdoslav spłonęła w roku 1912, później zbudowano obecny budynek. W 1904 r. w tej gajówce przyszedł na świat wybitny słowacki prozaik Milo Urban, autor powieści Živý bič („Żywy bicz”) i wielu innych wybitnych dzieł. Jemu poświęcona jest dalsza część ekspozycji w sąsiednim obiekcie.

STACJA NR 8 – GOSPODARKA LEŚNA

Od stacji nr 7 udajemy się drogą do zwożenia drewna do lasów Babiej góry. Lasy te należą do strefy C terenu Krajobrazowego Obszaru Chronionego Horná Orava, w którym obowiązuje 3. stopień ochrony terytorialnej na podstawie ustawy o ochronie przyrody i krajobrazu. Po przejściu przez drewniany most na rzece Bystrá dostaniemy się do stacji nr 8. Znajduje się tu miejsce o nazwie Lávky. Od tej stacji zaczyna się strefa B z 4. stopniem ochrony terytorialnej. Obszar powiązany jest ze strefą A, która jest obszarem o najwyższym, 5. stopniu ochrony terytorialnej. Strefa B tworzy pas ochronny rezerwatu. Celem deklaracji jest zapewnienie strefy ochronnej górskich lasów świerkowych i regulacji działalności leśnej w strefie lasów B.

STACJA NR 9 – LASY PIERWOTNE

Znajdujemy się w miejscu o nazwie Šťaviny. Nazwa nawiązuje do rośliny szczaw alpejski (*Rumex alpinum*). Jest to gatunek niepierwotny, który rozprzestrzenił się w wyniku wypasu zwierząt gospodarskich przeszłości. W wyniku tej działalności oprócz wypalania i karczowania kosodrzewiny, doszło do zgnicia a tym

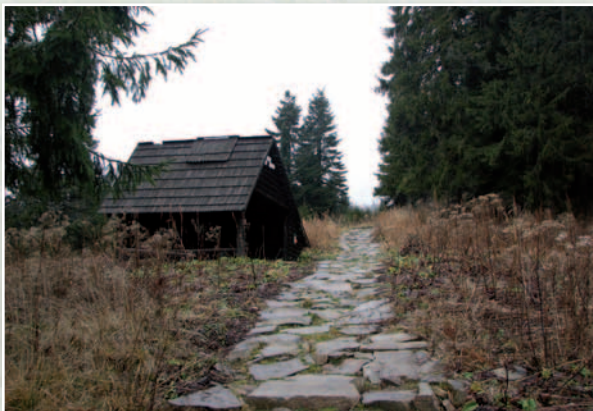
samego rozprzestrzeniania się niepierwotnych zbiorowisk ruderalnych. Na stacji znajduje się altanka z ławkami i możemy cieszyć się widokiem na Orawę z wieży widokowej, która także znajduje się tutaj.

Mniej więcej 300 m od stacji na Šťavinách w części leśnej znajduje się granica strefy Babia Góra. Jest tu tablica dydaktyczna poświęcona lasom pierwotnym. Lasy te, znajdujące się już w na terenie rezerwatu, należą do najlepiej zachowanych ekosystemów w ramach CHKO Górną Orawą. Z tego powodu, teren został objęty najbardziej rygorystyczną ochroną. A strefy i zarazem jest terenem o europejskim znaczeniu SKUEV0189 Babia hora. Początek ochrony lasów pierwotnych na najwyższym szczycie Orawskich Beskidów datuje się na rok 1926, kiedy to ustanowiono rezerwat „Kotlina pod Babią Górą”. Średni wiek drzewostanu wynosi 160-205 lat. Obecnie rozwój drzewostanu jest dynamiczny na stosunkowo dużych obszarach z powodu naturalnych przeszkód (wiatr, korniki).

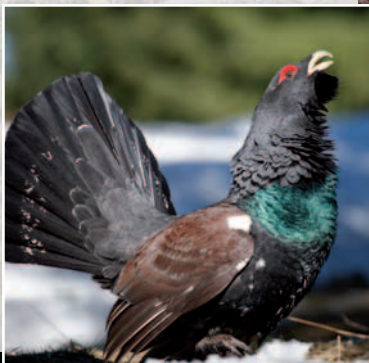

STACJA NR 10 – FAUNA BABIEJ GÓRY

Z lasu na Šťávinách wychodzimy na mniejszą dolinę porośniętą szczawiem. Znajduje się tu również zadaszenie turystyczne, pod którym można schować się w czasie niepogody. Wspinaczka od zadaszenia prowadzi nas do stacji A10.

Drzewostan Babiej Góry jest ostoją rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt karpackiej puszczy reglowej. Odkryto tu 210 rodzaje kręgowców, w tym 49 ssaków, 138 ptaków, 12 płazów, 6 gadów i 5 gatunków ryb. Z bezkręgowców na Babiej Górze występuje około 3 600 gatunków. Imponującym jest występowanie około 150 gatunków pajaków. Gatunki zwierząt to znające europejskie gatunki dużych drapieżników – niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*), wilk (*Canis lupus*) i ryś (*Lynx lynx*). Górskie łąki alpejskie i subalpejskie są siedliskiem dla cietrzevia (*Lyrurus tetrix*). Drzewostany i stare lasy są domem dla rzadkiego Głuszca zwyczajnego (*Tetrao urogallus*). Skalisty gruz nad górną granicą lasu to dom dla endemicznego karpackiego gatunku, darniówki tatrzańskiej (*Microtus tatricus*).

STACJA NR 11 – FLORA BABIEJ GÓRY

Z lasów Babiej Góry przechodzimy na łąki poziomu subalpejskiego. Stacja nr 11 nazywa się „Przy studzience”, ponieważ częścią stacji jest studzienka z krystalicznie czystą, orzeźwiającą wodą. Tematem stacji jest flora Babiej Góry. Babia Góra należy do najcenniejszych terenów botanicznych na Słowacji. Znajduje się tam różnorodna paleta roślin, lasów, łąk, dolin, skał i źródeł. Według dotychczasowych wyników flora składa się z 750 gatunków roślin i około 200 gatunków mchów. Około 50 z nich jest zagrożonych i objętych ochroną. W ramach podziału wegetacyjnego na Babiej Górze wyróżniamy 5 strefowych poziomów: podgórski, niższe góry, wyższe góry, subalpejski i alpejski. Na szczycie Babiej Góry rozwinął się jedyny na Słowacji poziom alpejskim na fliszowym podłożu. Do widłaków należą trujący wroniec widlasty (*Huperzia selago*), widłaczek torfowy (*Lycopodium inundatum*), widlicz alpejski (*Diphasiastrum alpinum*) i jęczyznik zwyczajny (*Phyllitis scolopendrium*). W okolicach skał miejscami występuje goryczka kropkowana (*Gentiana punctata*).

Ale bodaj najbardziej znaczący gatunek biologiczny Babiej Góry, który wziął od niej imię, rośnie bezpośrednio pod jej szczytem. Jest to rogownica alpejska babiogórska (*Cerastium alpinum subsp. babiogorense*), która na Słowacji występuje jedynie tym miejscu.

STACJA NR 12 – PRZYRODA NIEOŻYWIONA BABIEJ GÓRY

Po paru tykach „najczystszej” wody na Orawie zmierzamy do przedostatniej stacji naszej ścieżki. Znajduje się w gruzie skalnym na granicy z Polską. W pogodne dni możemy obserwować z tej stacji od południowego zachodu ciągnące się Beskidy Orawskie, pod nimi obniżenie Bruzdy Podbeskidzkiej i podniesione części Wyżyny Podbeskidzkiej, kotlinę orawsko- nowotarską z odbijającą się powierzchnią Zapory Orawskiej, za nią jest Magura Orawska i w odległości grzbiety Tatr Wschodnich, Zachodnich i Niskich, Góry Choczańskie, Mała i Wielka Fatra. Masyw Babiej Góry należy do jednostki geologicznej zwanej pasmem fliszowym, której podłoże składa się z kilku tysięcy metrów grubości sekwencji piaskowca na przemian z łławcem. Na Babiej Górze widzimy niektóre specyficzne procesy geologiczne w oparciu o zmiany faz przemiany wody w skałach i glebach warunkujących występowanie niektórych form morfologicznych, takich jak np. morza kamienne powstałe w wyniku wietrzenia spowodowanego przez mróz, szcze-

liny po zamarzaniu, wielokąta gleby, gleby powstałe w wyniku działania mrozu, pęknięcia i stopnie.

Geologiczną ciekawostką Babiej Góry jest występowanie pseudo-jaskiń, które powstają wskutek grawitacyjnych deformacji zbocza i ruchów. Na Babiej Górze do teraz odkryto 7 jaskiń (6 na Małej Babiej Górze i 1 na Babiej Górze).

STACJA NR 13

– BABIA GÓRA – KRÓLOWA BESKIDÓW

Po długiej i męczącej wspinaczce, dostajemy się na szczyt Babiej Góry na wysokości 1 725 m n. p. m. Babia Góra ze swoją wysokością kwalifikuje Beskidy Orawskie (Zachodnie) na trzecim miejscu wśród najwyższych pasm górskich na Słowacji, zaraz po Wysokich i Niskich Tatrach. Najwyższy szczyt Beskidów Zachodnich na słowacko-polskiej granicy nazywany jest również Królową Beskidów. Szczyt Babiej Góry, po polsku zwany również Diabłak, słynie z pięknych wschodów i zachodów Słońca, jak również szybkich zmian pogody.

Na szczycie znajduje się kamienny słup (z 1876 r.), upamiętniający 70. wejście na Babią Górę arcyksięcia Józefa Habsburga. Chyba najstawniejszym turystą, który wspiął się na Babią Górę był papież Jan Paweł II. W młodości jako aktywny turysta odwiedził ją wiele razy, a o jego szczególnej relacji z nią świadczy przelot helikopterem, który trzykrotnie okrążył Babią Górę w 1997 roku podczas papieskiej wizyty w Polsce.

Wejście na Babią Górę są nie tylko aktywnością turystyczno-rekreacyjną, ale staje się tradycją. Piękna jest ta tradycja słowackich i polskich turystów, którzy spotykają się na noworocznych występach, śpiewają kolędy i życzą sobie wszystkiego najlepszego na następny rok. Tak, jak mówi się, że każdy Słowak powinien wejść na Krywań, tak każdy Orawianin, powinien wejść na Babią Górę, ponieważ szczyt ten jest jednym z symboli Orawy.

◀ Zastávka č. 1 – Vstup
Stacja nr 1 – Wejście

Zastávka č. 3 – Flóra rašelinišk
Stacja nr 3 – Flora torfowisk ▶

◀ Zastávka č. 4 – Fauna rašelinišk
Stacja nr 4 – Fauna torfowisk

Zastávka č. 6 – Využívanie prírody
Babej hory v minulosti a dnes
Stacja nr 6 – Wykorzystywanie
przyrody Babej Góry
w przeszłości i dzisiaj ▶

◀ Zastávka č. 7 – Kultúrne
dedičstvo Babej hory
Stacja nr 7 – Dziedzic-
two kulturalne Babej
Góry

◀ Zastávka č. 9 – Pralesy
Stacja nr 9 – Lasy pierwotne

Zastávka č. 10 –
Fauna Babiej hory
Stacja 10 – Fauna
Babiej Góry ▶

◀ Zastávka č. 11 – Flóra Babiej hory
Stacja 11 – Flora Babiej Góry

Zastávka č. 12 – Neživá
příroda Babiej hory
Stacja 12 – Przyroda
nieożywiona Babiej
Góry ▶

Autor textov: Ing. Jozef Mich,

Autori fotografií: Ing. Šimon Kertys, Ing. Róber Trnka, Ing. Marián Hablák, **Recenzia:** RNDr. Jaroslav Kocian,

Preklad textov: Lanard, s.r.o., Námestovo,

Vydala: © Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica v roku 2015, **Grafická úprava:** GS Servis, **Tlač:** GS Servis

Náklad: 2000 ks, **ISBN:** 978-80-89802-06-7

Kontaktná adresa: Štátna ochrana prírody SR, Správa Chránenej krajiny oblasti Horná Orava,
Bernolákova 408, 02901 Námestovo, tel.: 043 55 22 466